

ficut oves non habentes pastorem, & cæpit illos docere multa.

35. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hic, & iam hora præterit:

* Luc. 9. 12. 36. * dimitte illos, ut euntes in proximas villas, & vicos, emant sibi cibos, quos manducent:

37. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

38. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, & duos pisces.

* Ioann. 6. 10. 39. * Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fœnum.

40. Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos.

41. Et acceptis quinque panibus & duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos: & duos pisces divisit omnibus.

42. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

43. Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

44. Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

* Matth. 14. 22. 45. * Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsáidam, dum ipse dimitteret populum.

46. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

* SABB. 47. Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

* CINER. 48. * Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volèbat præterire eos.

49. At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere.

51. Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus. Et plus magis intrà se stupèbant:

52. non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obæcâtum.

53. * Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt. * Matth. 14. 34.

54. Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum:

55. & percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse.

56. Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel simbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salvi fiebant. ^A

CAPUT VII.

De manibus non lotis, & de aliis Iudæorum ceremoniis. De humanis traditionibus. Que coinquinent hominem. Mulier Chananæa. Homo surdus & mutus curatur.

1. **E**T conveniunt ad eum Pharisei, & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

2. * Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt. * Matth. 15. 2.

3. Pharisei enim, & omnes Iudæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:

4. & à foro nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, & urceorum, & ærametorum, & lectorum:

5. & interrogabant eum Pharisei, & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulat iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6. At ille respondens, dixit eis: Benè prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: * Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. * Isai. 29. 13.

7. in vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum, & calicum: & alia similia his facitis multa.

9. Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. * Exod. 20. 12. Deut. 5. 16. Ephes. 6. 2. * Exod. 21. 17. Lev. 20. 9. Prov. 20. 20.

10. Mòyses enim dixit: * Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

11. Vos

11. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:

12. & ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri,

13. rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: & similia huiusmodi multa facitis.

* Matth. 15. 10. 14. * Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.

15. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt illa sunt, quæ communicant hominem.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat. 17. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.

18. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare:

19. quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in feces exit, purgans omnes escas?

20. Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

* Gen. 6. 5. 21. * Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adultéria, fornicationes, homicidia,

22. furta, avaritiæ, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

23. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

* Matth. 15. 21. 24. * Et inde surgens abiit in fines Tyri, & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere.

25. Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intravit, & præcidit ad pedes eius.

26. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiceret de filia eius.

27. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

28. At illa respondit, & dixit illi: Utique Domine, nam & canelli comedunt sub mensa de micis puerorum.

29. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.

30. Et cum abiisset domum suam, invenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse.

* DOM. 11. POST PENTEC. 31. Et iterum abiit in fines Tyri,

venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

32. * Et adducunt ei surdum, & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. * Matth. 9. 32. Luc. 11. 14.

33. Et apprehendens eum de turba fœdissimum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius:

34. & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire.

35. Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

36. Et præcepit illis nè cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant:

37. & eò amplius admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui. ^A

CAPUT VIII.

Miraculum septem panum, & paucorum piscium. Pharisei signum de celo petunt. Cacus sanatur. Passionem suam prædicat Christus. Fidei professio, & merces huic proposita.

1. **I**N diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent convocatis discipulis, ait illis: 2. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent:

3. & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

4. Et responderunt ei discipuli sui: Undè illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

5. Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

6. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbæ.

7. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi.

8. Et manducaverunt, & saturati sunt, & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

9. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos.

10. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

11. Et exierunt Pharisei, & cœperunt conquirere cum eo, querentes ab illo signum de celo, tentantes eum. * Matth. 16. 1. Luc. 11. 54.

Q999

12. Et

12. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum.
13. Et dimittens eos, ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.
- * *Matth.* 14. * Et oblii sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebant secum in navi.
15. Et precipiebat eis, dicens: Videte, & cavete a fermento Phariseorum, & fermento Herodis.
16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.
17. Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?
18. oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? * *Supr.* 6. 41. *Ioan.* 6. 11.
19. quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim.
20. Quando & septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem.
21. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?
22. Et veniunt Bethsáidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.
23. Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos eius impoſitis manibus suis, interrogavit eum si quid videret.
24. Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes.
25. Deinde iterum impoſuit manus super oculos eius: & cepit videre. & restitutus est ita ut clarè videret omnia.
26. Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.
- * *Matth.* 16. 13. 27. * Et egressus est Iesus, & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: * *Luc.* 9. 18. * Quem me dicunt esse homines?
28. Qui responderunt illi, dicentes: Ioannem Baptistam, alii Eliam, alii verò quasi unum de prophetis.
29. Tunc dicit illis: Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus.
30. Et comminatus est eis, nè cui dicerent de illo.
31. Et cepit docere eos quoniam oportet filium hominis pati multa, & repro-

- bári a seniores, & a summis sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & post tres dies resurgere.
32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cepit increpare eum.
33. Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retrò me Satana, quoniam non fapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.
34. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: * *Matth.* 10. 38. & 16. 24. *Luc.* 9. 23. & 14. 27. * Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, & Evangelium, salvam faciet eam.
35. * *Matth.* 10. 38. & 16. 24. *Luc.* 9. 23. & 14. 27. * Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, & Evangelium, salvam faciet eam.
36. Quid enim proderit homini, si lucrètur mundum totum: & detrimentum animæ suæ faciat?
37. Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua?
38. * *Matth.* 10. 33. *Luc.* 9. 26. & 12. 9. * Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adulterà & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.
39. Et dicebat illis: * *Matth.* 16. 28. *Luc.* 9. 27. * Amen dico vobis, quia sunt quidam de hæc stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

CAPUT IX.

Transfiguratio Domini. Vox de celo. De adventu Eliæ. Spiritus mutus ejicitur, qui non potuerat ejici a discipulis. Iterum de Passione Domini prædictio. Scandali occasio amputanda. Vermis & ignis æterni. De sale, & illius vi.

1. **E**T post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.
2. Et vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.
3. Et apparuit illis Elias cum Moÿse: & erant loquentes cum Iesu.
4. Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hæc esse: & faciamus tria tabernacula, Tibi unum, & Moÿsi unum, & Eliæ unum.
5. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti:

6. &

6. & facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus charissimus: audite illum.
7. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum.
- * *Matth.* 17. 9. 8. * Et descendentes illis de monte, precipit illis nè cuiquam quæ vidissent, narrarent: nisi cum filio hominis à mortuis resurrexerit.
9. Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset: Cum à mortuis resurrexerit.
10. Et interrogabant eum, dicentes: * *Mal.* 4. 5. * Quid ergo dicunt Pharisei, & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum?
11. Qui respondens, ait illis: Elias cum venerit primò, restituet omnia: & quo modo * scriptum est in Filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.
- * *Isai.* 53. 3. & 4. *Matth.* 17. 12. 12. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quacumque voluerunt) sicut scriptum est de eo.
13. Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.
14. Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expaverunt, & accurrentes salutabant eum.
15. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis?
- * *Luc.* 9. 38. *FER.* 4. *QUAT.* *TEMP.* *SEPT.* 16. * Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum:
17. qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arscit: & dixi discipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.
18. Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferite illum ad me.
19. Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.
20. Et interrogavit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia:
21. & frequenter eum in ignem, & in aquas misit ut eum perderet. sed si quid potes, adiuva nos, miseris nostri.
22. Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.
23. Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuva incredulitatem meam.
24. Et cum videret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immun-

- do, dicens illi: Surde, & mute spiritus, ego precipio tibi, exi ab eo: & amplius nè intròeas in eum.
25. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.
26. Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum, & surrexit.
27. Et cum introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum?
28. Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio. *
29. Et inde profecti prætergredebantur Galileam: nec volebat quemquam scire.
30. * *Matth.* 17. 21. *Luc.* 9. 22. & 44. * Docēbat autem discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occidetur eum, & occisus tertià die resurget.
31. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.
32. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
33. At illi tacēbant. siquidem in via inter se disputaverant, * *Matth.* 18. 1. *Luc.* 9. 46. * quis eorum maior esset.
34. Et residens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.
35. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis:
36. Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.
37. * *Luc.* 9. 49. * Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum.
38. Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. * *1. Cor.* 12. 3. * nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.
39. qui enim non est adversum vos, pro vobis est.
40. * *Matth.* 10. 42. * Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.
41. * *Matth.* 18. 6. *Luc.* 17. 2. * Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdarètur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.

Qqqq 2 42. Et